

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Валентин Пенчев Василев

Висше училище по сигурност и икономика, Пловдив

- №29680 Регистър за академични длъжности в НАЦИД: <https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/29968>
- <https://orcid.org/0000-0002-0074-9578>
- Scopus ID: 58533458600
- <https://www.researchgate.net/profile/Valentin-Vasilev>
- https://scholar.google.com/citations?user=J3V_gIAAAAAAJ&hl=bg

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма „*Финанси, застраховане и осигуряване*”

Автор: Никола Димитров

Тема: „FINANCIAL OPTIMIZATIONS OF ORGANIZATIONS, THROUGH LEAN THINKING“ /ФИНАНСОВИ ОПТИМИЗАЦИИ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ЧРЕЗ ЛИЙН МИСЛЕНЕ/

Научен ръководител: проф. д-р Юлия Добрева

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 50 от 05.02.2024 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „FINANCIAL OPTIMIZATIONS OF ORGANIZATIONS, THROUGH LEAN THINKING“ /ФИНАНСОВИ ОПТИМИЗАЦИИ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ЧРЕЗ ЛИЙН МИСЛЕНЕ/, за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е Никола Димитров – докторант в самостоятелна форма на обучение, с научен ръководител проф. Юлия Добрева.

Предадените от Никола Димитров материали включват документи по представен опис /списък от 1 до 9/: (дисертационен труд; автореферат; декларация за оригиналност; справка за изпълнение на минималните изисквания; списък на публикациите; копия на публикацииите – 3 броя; резюмета на публикациите; автобиография)

Докторантът е приложил 3 броя статии към документите по процедурата.

Документацията е оформена прегледно и улеснява рецензента при неговата работа по запознаване и оценка на научната продукция и автобиографичните данни на кандидата. Приложената от кандидата документация е изцяло валидизирана и отговаряща на изискванията, посочени в релевантната национална и вътрешна за висшето училище нормативна база.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Никола Димитров е завършил The University of Sheffield в Солун, Бакалавър по Компютърни науки. Става „Магистър“ по технологии, иновации и предприемачество в същото учебно заведение. През 2014 завършва в „RBI & McKinsey Lean Academy“ сертификационната програма „Lean Navigator“.

Професионалното му развитие е както следва:

- Мениджър CRM & Специалист оптимизация на процеси, Райфайзен Банк България /2011-2016/.
- Специалист по оптимизация на бизнес процеси, Ingram Micro България /2016-2017/
- Директор на дирекция "Учебна дейност" и Директор на център за дистанционно обучение във ВУЗФ /2019-2020/;
- Консултант по непрекъснато подобрене (LEAN) Лийн Институт България /2016-досега/;

Неговото портфолио от обучения и консултации включва фирми като Райфайзен Банк, ОТП Банк, ЧЕЗ ГРУП, А1, Ingram Micro, Witte Automotive, LEM, OPTIX, Dreamix.eu, Столична община и др. , като е старши консултант в LeanInstitute.bg и официален треньор и коуч на Youmagnus AG за България.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на разглежданата проблематика е безспорна. Идеята за приложението на Лийн подхода в съвременния управленски инструментариум е изключително приложима. Нещо повече, освен в бизнес организациите, към които е насочено и представеното дисертационно научно изследване, в последните години публичния сектор все повече припознава лийн инструментариума като важен с оглед на ускореното си организационно развитие в оп-

ределени направления. Разработените задачи, непосредствено свързани с адаптирането на това познание към практическите условия на дейността на организациите в България го прави особено полезно.

4. Познаване на проблема

От предоставената документация по процедурата, можем да заключим, че докторанта познава изследваният проблем в детайли, като в голяма част от материята той е и практически участник. Тази натрупана лична информация и експертиза в значителна степен го е улеснила в изясняването на ключовите хипотези и насоки при реализацията на научното изследване.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. Авторът е използвал подходящо подобрени изследователски методи, съответстващи на комплексния характер на научния проблем и чрез прилагането на динамичния, системния и оценъчния подход е постигната висока степен на обобщаване, очертаване на тенденциите и включването на прогностични елементи в работата.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 152 страници и 24 страници с литература и приложение. то е структурирани в увод, изложение в шест глави, заключение, литература и Индекс със съкращения. Списъкът с източници на информация включва 192 източника на английски език.

Правилно е формулирана основната изследователска теза на дисертационното изследване, а именно: Това проучване се ръководи от разбирането, че управленските системи и инструменти могат да катализират не само смекчаване на оперативните сътресения, но и създаване на среда, която е благоприятна за устойчиво организационен растеж и финансова стабилност.

На основата на тази изследователска теза са дефинирани и изследователските задачи. Основната цел е щателно да се проучи и осветли ролята на lean управлението като стратегически фактор за финансова оптимизация в организациите. Тази цел е подкрепени от поредица от подробни цели, всяка предназначена да надгражда последната, създавайки а сплотено и цялостно проучване: Да се анализира връзката между организационния хаос и финансовото

представяне; Да се проучи приложението на принципите на Lean Management като смекчаващ инструмент срещу хаоса; Да се оцени въздействието на щадящото мислене върху финансовата оптимизация в организациите от Югоизточна Европа.

В структурно отношение е постигнат добър баланс, като в съдържателен план научното изследване включва следните приоритети.

В „Обща характеристика на дисертационния труд“ се представят ключови компоненти, свързани с избора на тема, както и научната обосновка по реализацията на дисертационното проучване.

В Глава 1 „Въведение в организационния хаос и сложност“ се поставя акцент върху ролята на организационния хаос като концептуална рамка и свързаността му с основни управленски процеси. Тук се следва логическото надграждане на теоретичните кавпоненти, както следва: Дефиниране на организационния хаос. Разбиране на организационната сложност; Взаимодействието между хаоса и сложността; Хаос, сложност и финансово представяне. Интересна и водеща е т.1.6. Ролята на лидерството в управлението на хаоса и сложността , която е и акцент на тази глава.

В Глава 2 „Преглед на литературата за управление на хаоса и икономично мислене“ прави ретроспективен анализ на теоретичните постижения и разработеност на темата. Главата е обстойно написана, обхваната си ключови автори и концепции, стилово е издържана откъм прецизност на тълкуването на утвърдени в практиката и теорията норми и правила в мениджънта. Разработката би спечелила в тази и част, ако са намерили място и идеи от български автори и учени, каквито могат да бъдат намерени, особено в последните няколко години. Разбира се, достойно място в тази глава заема точката за Лийн мислене и основните принципи при прилагането на тази концепция, като в следващата точка е представена и научната релация между концепцията за хаос и лийн мисленето в търсене на решения за устойчиво развитие на организацията.

В Глава „Методология на изследването“ са описани и аргументирани методологическите рамки и модел на изследването, като това е направено достатъчно коректно и с точни аргументации.

В Глава 4 „Анализ на данни, констатации и последици“ са представени аналитичните компоненти на дисертационното изследване, свързани със 75 участника, включили се в проучването на докторанта. Анализът е представен детайлно, като в тази част на разработката се подчертава умението на докторанта на прави научна интерпретация и да извежда на базата на нея изводи и препоръки с аргументи за определени констатации. Тук примерите за такъв добър баланс на теория и практика са много, но може да се подчертае намирането на ролята

на CRM (Customer Relationship Management) методология и адаптацията и към идеите на лийн мисленето. Особено важен в тази част на разработката е автория извод, че ключово за ефективността на организацията е утвърждаването на трансформирания потенциал на Lean Thinking за правяне с финансовите предизвикателства, породени от хаоса и сложността в организациите. В тази връзка научната дискусия, която дисертацията предлага концептуално, проправя пътя за бъдещи изследвания и практики, подчертавайки необходимостта от стратегически нюансиран подход към прилагането на Lean, който е съобразен с уникалните финансови условия на организации в Югоизточна Европа и извън нея.

В заключението се поставя акцент върху някои ключови предизвикателства при използването на лийн подхода в мениджмънта. Обобщенията са представени общо, без да са прецедирани и оформени като такива с теоретичен и такива с практико-приложен характер, което обичайно се прави в дисертационните разработки. Интересна се явява часта в заключението, която представя бъдещите възможности за развитие на темата, като автора обобщава, че проучването предлага няколко области за бъдещи изследвания, сред което - Оценка на дългосрочното финансово въздействие на Lean Thinking в различни организационни контексти; Анализиране на влиянието на културната динамика върху успеха на Lean стратегиите; Проучване как Lean Thinking може да бъде интегрирано с нови технологии и бизнес модели за стимулиране на финансови иновации и други. Този подход заслужава адмирации.

Разбира се, тук е мястото да се отбележи и вещото научно ръководство на проф. Добрева, което безспорно се е отразило на качеството на научното изследване и което следва традициите за високи научно-практически постижения в дисертационните изследвания на вуза.

Още веднъж ще подчертаем, че приемаме достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд като авторов продукт, като нямам основания и доказателство за различно мнение.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносните моменти, изведени в дисертационното изследване, без да са обобщени от автора по изриче начин, могат да се отнесат към такива с теоретичен приносен характер. Към тях можем да посочим:

- Проведено е теоретично изследване на "Организационен хаос" и "Lean Management"
- Идентифицирана и теоретично научно защитена важността на стратегическата роля на Lean Management

- Представени теоретични доказателства за ролята на финансовата оптимизация чрез Lean Management:

Според автора, тези приноси са жизненоважни в един бизнес свят, който все повече цени гъвкавостта, ефективността, и финансови резултати. Изследването може да послужи като основополагаща референция за практики, които искат да възприемат принципите на икономично управление, за да се справят с организационния хаос и подобряване на финансовите резултати.

Разбира се, разработката би спечелила в бъдеще от едно по-ясно открояване на приносните моменти и тяхната визуализация и обобщение по подходящ начин.

Може да се обобщи, че според изискванията за придобиване на ОНС „Доктор“ са налице предпоставки за получаването на положителна оценка от позицията на идентифициране на приноси моменти и тяхната значимост.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите, приложени към документацията са: 3 /три/ статии на английски език, самостоятелни, като едната е под печат. Всички са в издания на Висшето училище по застраховане и финансови ВУЗФ/ - 2 в сп. “Управление в бизнеса и публичния сектор” и 1 в „VUZF Review“.

Разработките са свързани тематично с дисертационното изследване.

Налица са количествени предпоставки за положителна оценка в тази част на работата на докторанта.

Като забележка може да се посочи недоброто оформяне на списъка с публикациите. В приложената документация са дадени само като заглавия, без да са посочени данни за съответните публикувани документи – издателство, година на издаване; авторство /съавторство/; номер на изданието; страници; рефериране и т.н.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

В приложената справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика са налице изискуемите точки /80 точки/, които са доказани по релевантен начин в документацията.

10. Лично участие на докторанта

Приемам за изцяло авторови разработките и приемам личното участие на докторанта в проведеното дисертационно изследване, като оценявам положително формулираните приноси и получени резултати, които са безспорно негова лична заслуга.

Не ми е известно да са постъпили сигнали за плагиатство и не съм констатирал такова.

11. Автореферат

Автореферата е в обем от 58 страници и е композиран съгласно изискванията и традициите за този специфичен компонент от процедурата, и отразява всички основни части на дисертацията, с оглед на което се дава възможност да се открият ясно постигнатите научни и приложни резултати и приноси.

12. Критични забележки и препоръки

Към докторант Николов имам следните препоръки и научно-методически бележки:

- ✓ Полезно и удачно е в бъдещите изследвания на кандидата като елемент използването на „бенчмаркинг“ и „бенчлърнинг“ като инструменти за сравняване и идентифициране на добри практики. Това би улеснило както процесите по сравнение, така и апробирането и приложението на идентифицирани в научните изследвания добри практики и идеи.
- ✓ Препоръчително е да се повиши публикационната активност в издания в чужбина, с оглед на разширяване и популяризиране на творчеството и идеите на научните и изследвания, както и в такива с по-високи индекси на цитируемост;
- ✓ В бъдещите разработки е уместно да се разгърнат тезите на концепцията за „учеща организация“, които в дисертационния труд са слабо застъпени. На базата на тях е възможно моделът да се адаптира и придобива значително по-гъвкав вид и форма;
- ✓ Заслужавата да се развие в бъдеще по-задълбочено темата за „Навигиране в нюансите на организационната култура“, която е засегната в разработката;
- ✓ Препоръчително е намирането на повече дълбочина във връзката между лийн инструментариума и мениджмънта на промените. Разработката би спечелила от подобно разширяване и би се обогатила значително в бъдеще като въздействие върху практиката на мениджмънта на различни нива;
- ✓ В бъдещите разработки на автора е желателно да намерят място и български автори и източници. В тази област могат да се посочат няколко интересни автори, които биха обогатили съдържанието на научното изследване, особено в частта разработеност на темата;

- ✓ Добър ефект в творческия профил на кандидата би било намирането на индикативна научна близост между неговите виждания за ефективно управление със стратегическото управление и развитие чрез добавянето в богатия научен инструментариум, който използва и предлага, на аналитични инструменти като – Балансирани карти и системи от показатели за ефективност; Обща рамка за оценка CAF (Common Assessment Framework); Improvement Roadmap; A3 Thinking; PDCA Cycle; KANO Analysys и други. Вярвам, че с използването им изследваната от него материя ще бъде покрита още по-пълноценно;
- ✓ Макар и да не е основна задача на дисертацията, липсва достатъчна препратка към опита на ЕС в някои релевантни компоненти на дисертационната разработка. Такава заявка има в текста, но е слабо застъпена и определено изследването би спечелило от подобни препратки и добри практики.
- ✓ Препоръчвам на автора книгата „Добрия живот“ /Р.Уолдингер, М.Шулц; изд. Изток-Запад; 2023/. Идеите в книгата резонират по превъзходен начин към част от тезите и изводите на дисертацията и могат да послужат за разширяване на научните хоризонти пред автора;

Посочените бележки и препоръки не намаляват стойността на научната разработка, а са насочени към повишаване на ефективността в бъдещите научни търсения на докторанта, в чиято успеваемост съм убеден.

13. Лични впечатления

Не познавам докторанта и нямам лични впечатления от него и работата му.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Би било осочено полезно да се разширят възможностите за приложение на научните изследвания на кандидата, както и да се включат по-широко в изучаваните учебни дисциплини на специалностите във вуза;

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът **Никола Димитров притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на **Никола Димитров** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

21.02. 2024 г.

Рецензент:

(проф. д-р Валентин Василев)